

I Ogólnopolski Zjazd Racjonalistów i Wolnomyślicieli - fotorelacja

Autor tekstu: **Mariusz Agnosiewicz**

W weekend w którym tłumy wyległy na ulice Warszawy wyrażając swe niezadowolenie z sytuacji politycznej w kraju, w nieodległym i zacisznym Radzikowie zgromadzili się działacze i sympatycy ruchu laickiego na I Ogólnopolskim Zjeździe Racjonalistów i Wolnomyślicieli (6-8 X).

Była to pierwsza tego typu impreza od wielu lat, zmierzająca do tego, by ściślej zjednoczyć polski ruch laicki oraz by odbudować jego członkowską postać poprzez aktywizację jednostek niezrzeszonych oraz integrację środowiska. Zjazd został zorganizowany przez Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów, a patronat medialny nad imprezą objął portal racjonalista.pl.

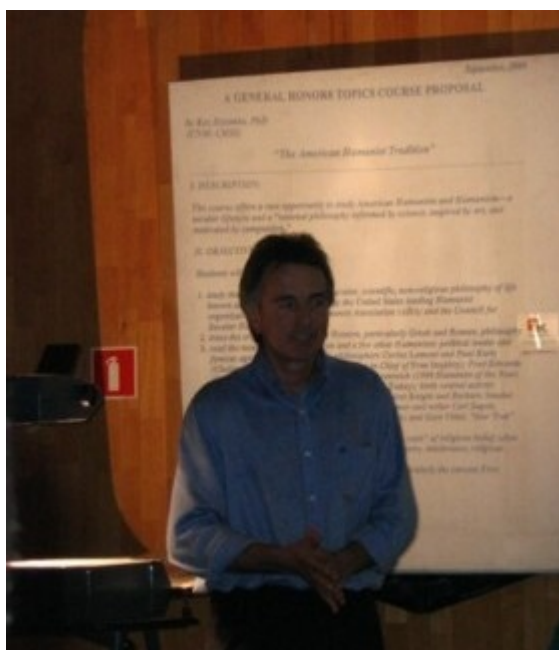
W Zjeździe udział wzięło ok. 100 osób z różnych miast, organizacji i czasopism. Byli obecni przedstawiciele takich organizacji jak Towarzystwo Humanistyczne, Towarzystwo Kultury Świeckiej, Polskie Stowarzyszenie Wolnomyślicieli, American Humanist Association, Federacja Młodych Socjaldemokratów, Fundacja im. Róży Luksemburg, Pracownia Pytań Granicznych. Byli przedstawiciele serwisów Ateista.pl, Apostazja.info; czasopism: Forum Klubowe, Fakty i Mity. Najwięcej było oczywiście osób związanych bądź sympatyzujących z Polskim Stowarzyszeniem Racjonalistów oraz portalem Racjonalista.pl.

Pierwszy dzień poświęcony był kwestiom całego ruchu jako takiego, w szczególności Polskiej Federacji Humanistycznej oraz poszczególnym organizacjom. Federację przedstawił jej współprzewodniczący, Andrzej Dominiczak. Federacja jest spoiwem organizacyjnym ruchu laicko-humanistycznego w Polsce. „Stara” Federacja zamarła w 2002 r. po zorganizowaniu konferencji w budynku Sejmu RP. Odrodziła się w styczniu tego roku, po powstaniu Polskiego Stowarzyszenia Racjonalistów, które obecnie, obok Towarzystwa Humanistycznego oraz Towarzystwa Kultury Świeckiej, stanowi trzon Federacji. Na zjeździe radzikowskim podjęto także dyskusję wokół projektu deklaracji wartości Federacji, zmierzając do tego, by jej formuła była na tyle otwarta, aby do Federacji weszły nie tylko organizacje wolnomyślicielskie, ale i ogólnohumanistyczne, zainteresowanie m.in. działaniem na rzecz rozdziału Kościoła i państwa.

Jolanta Marcinkowska (TKŚ), Andrzej Dominiczak (TH), Mariusz Agnosiewicz (PSR)

W ramach wystąpień przedstawiciele organizacji członkowskich i partnerskich Federacji przemawiali Kazimierz Dziamka z American Humanist Association, Jolanta Marcinkowska z Towarzystwa Kultury Świeckiej oraz Andrzej Dominiczak z Towarzystwa Humanistycznego. Kaz Dziamka przyjechał na zjazd z Nowego Meksyku, by opowiedzieć o nauczaniu przezeń świeckiego humanizmu w technicznym collage'u w Albuquerque i o perturbacjach z tym się wiążących. Przedstawicielka TKŚ, najstarszej obecnie organizacji wolnomyślicielskiej w Polsce, mówiła o problemach ze świeckością w III i IV RP. Andrzej Dominiczak przedstawił podziały i kontrowersje w światowym ruchu humanistycznym. Z zarysu tego wyróżnił się ruch niezwykle polimorficzny, który w większości konkretnych spraw jest poprzecinany różnymi podziałami i sporami. Niektóre z nich wzbogacają ruch, inne go osłabiają.

Ostatnim elementem federacyjnym było przedstawienie głównej inicjatywy Federacji tego roku — społecznego rzecznika praw obywatelskich. Koncepcja społecznego rzecznika praw obywatelskich narodziła się w bieżącym roku na kanwie dyskusji wokół związków państwowego ombudsmana z partią rządzącą. Inicjatywę wysunęła PFH, która do jej współrealizacji zaprosiła wszystkie organizacje pozarządowe zainteresowane włączeniem się w społeczną ochronę praw i wolności człowieka i obywatela.

Część poświęconą społecznemu rzecznikowi poprzedziła minikonferencja wolnościowa. W jej ramach redaktor Bogdan Miś mówił o wolności prasy, mediów i słowa w aktualnej Polsce, zaś dr Lech M. Nijakowski (TKŚ) - o problemach z wolnością nauki i sztuki.

Bogdan Miś (PSR) i Lech M. Nijakowski (TKŚ)

Dzień zakończyło „kino wolnomyśliciela” w ramach którego wyemitowano dwa błyskotliwe filmy z brytyjskiej telewizji publicznej autorstwa znanego ewolucjonisty Richarda Dawkinsa: „Iluzja Boga” oraz „Wirus wiary” przetłumaczone na zjazd przez Małgorzatę Koraszewską oraz Andrzeja Dominiczaka. Filmy wywołały bardzo duże zainteresowanie. Zobacz filmy [w polskim tłumaczeniu](#)

Prof. Ryszard Paradowski

Główny, drugi dzień zjazdu, rozpoczęło wystąpienie seniora ruchu wolnomyślicielskiego, założyciela Stowarzyszenia Ateistów i Wolnomyślicieli, Andrzeja Nowickiego, który pomimo swych 87 lat i niemal zupełnej utraty słuchu, zachwycił zebranych swą pasją poznawczą i optymizmem. Profesor Nowicki, honorowy obywatel miast włoskich o którym za granicą powstają artykuły i książki, w Polsce konsekwentnie marginalizowany przez obecny reżim ideowo-intelektualny, był wyraźnie wzruszony swym udziałem w odradzającym się ruchu wolnomyślicielskim w IV RP. Przedstawił wykład zatytułowany „Racjonalizm czyli ruch kulturalny dążący do przemiany współczesnego polskiego Ciemnogrodu w Światłogród”.

Maria Szyszkowska, Jerzy Drewnowski, Stanisław Obirek, Mariusz Agnosiewicz

Nim kolejna prelegentka, Maria Szyszkowska, zaczęła mówić o wolności i różnych jej formach, odebrała od organizatorów bukiet róż i życzenia z okazji jej przypadających w dniu wystąpienia jednocześnie urodzin i imienin. Tematykę wolności ujętej jednak negatywnie kontynuował prof. Jerzy Drewnowski — „filozof wyzwolenia”, jak siebie określa; wygłosił wykład pt. „Zniewolniczenie. Rozważania nad niesamodzielnością wiary”.

Dwaj ostatni prelegenci tego dnia zaproszeni na zjazd - były jezuita i mason — nie są, przynajmniej bezpośrednio, związani z ruchem wolnomyślicielskim, niemniej jednak to właśnie wystąpienia Stanisława Obirka oraz Tadeusza Cegielskiego zgromadziły najwięcej słuchaczy i dyskutantów. Prof. Obirek, niestrudzony rzecznik dialogu międzyświatopoglądowego, mówił o oryginalnej w naszym kraju postawie światopoglądowej — zespoleniu agnostycyzmu z religijnością, z czym obecnie się utożsamia. Z kolei

prof. Cegielski próbował przybliżyć wolnomyślicielom ruch wolnomularski — jego podłoże

ideowe i historyczne, mity z nim związane, punkty wspólne i oddzielne z ruchem wolnomyślicielskim. Ponieważ jednak zaproszony wolnomularz reprezentował nurt tradycjonalistyczny wolnomularstwa i tych punktów różniących było niemało, toteż jeden z uczestników zjazdu podsumował przewrotnie oba te wystąpienia: W swoich wystąpieniach mason zawiódł nas bliżej Boga niż jezuita... Wielkiego Architekta, jeśli o ścisłość chodzi.

Odkąd jestem zaangażowany w ruch wolnomyślicielski nazywano mnie masonem. To rodzi ciekawość o zbieżności i różnice między oboma ruchami....

Stanisław Obirek i Tadeusz Cegielski (WLNP)

Wyrazem chęci zwrócenia uwagi polityków na sytuację i środowisko osób bezwyznaniowych był blok polityczny zjazdu, w ramach którego przewidziano wystąpienia przedstawicieli polskich partii politycznych o polityce światopoglądowej partii, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji osób niewierzących i innych mniejszości światopoglądowych, preferowanego modelu rozdziału kościoła i państwa oraz kwestii zmiany finansowania Kościoła. Na zaproszenie wolnomyślicieli pozytywnie odpowiedziały Sojusz Lewicy Demokratycznej, Demokraci, Unia Pracy, Racja, Unia Lewicy i Zieloni. Ostatecznie pojawili się przedstawiciele tylko trzech partii: wiceprzewodnicząca SLD, Joanna Senyszyn, wiceprzewodnicząca Racji, Teresa Jakubowska, oraz przewodniczący UL — Piotr Musiał. Najwięcej zainteresowania i emocji wzbudziło oczywiście wystąpienie przedstawicielki SLD, czyli partii od której niegdyś mniejszości światopoglądowe spodziewały się sporo. Posłanka Senyszyn zapewniła o bankructwie opcji proklerykalnej w SLD a przynajmniej o umocnieniu się opcji laickiej.

Niemniej jednak nie udało się wskazać, czy SLD jako takie opowiada się za jakimś konkretnym modelem rozdziału państwa i kościoła. Wydaje się, że nie ma wciąż wśród polskich polityków świadomości istnienia pewnych standardów rozdziału kościoła i państwa.

Asystentka Joanny Senyszyn, zaangażowana w ruch kobiecy i edukację seksualną, mówiła o nawiązaniu kontaktów z amerykańską organizacją [„Katolicy na rzecz Wolnego Wyboru”](#)

Ten absorbujący intelektualnie dzień zakończył wspólny grill i ognisko na którym zgromadzeni mogli się lepiej poznać i odpocząć. Niestety, o 22 przepędził nas deszcz (poślowie znów się modlili w intencji opadów?), w związku z czym przeszliśmy do sali „kinowej” na kolejną dawkę kina wolnomyślnego. Tym razem główną atrakcją był wyśmienity dokument [Jonathanana Millera — „Krótka historia niewiary”](#) (2005), również z brytyjskiej telewizji publicznej. Cykl ten rozrósł się Millerowi w trzyczęściową historię ateizmu oraz [6 rozmów](#) z wybitnymi intelektualistami i naukowcami. Warto dodać, że ta produkcja była zapewne główną przyczyną dla której akurat Miller

na miesiąc przed zjazdem radzikiem został wybrany nowym prezesem brytyjskiego [Stowarzyszenia Racjonalistów](#) — najstarszego zrzeszenia racjonalistycznego.

Trzeci dzień zjazdu poświęcony był głównie [Polskiemu Stowarzyszeniu Racjonalistów](#) — najmłodszej i najprężniejszej obecnie organizacji wolnomysłicielskiej w kraju. Prezes PSR, a zarazem prowadzący zjazd i piszący te słowa, przedstawił trudności, szanse i perspektywy rozwoju organizacji. Mowa była głównie o utrudnieniach formalnoprawnych jakie napotykamy na swej drodze ze strony sądu a zwłaszcza stołecznej władzy administracyjnej, przez którą rejestracja PSR jest blokowana już ponad 20 miesięcy. Uważamy to za ograniczanie naszej konstytucyjnej wolności zrzeszania się i zamierzamy wkrótce wystąpić ze skargą do Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Trybunału Konstytucyjnego. Niemniej jednak te bariery na szczęście nie zdołały zdusić rodzącej się organizacji wolnomysłicielskiej, która nie tylko się rozwija, ale i

notuje na swoim koncie takie sukcesy jak właśnie ów zjazd w Radzikowie. Droga rozwoju stowarzyszenia ma prowadzić od budowy sprawnych grup lokalnych po ośrodek inicjatyw społecznych, najbliższy zaś rok poświęcony ma być głównie pierwszemu etapowi, bardziej wewnętrznemu, rozwoju zrzeszenia.

Dariusz Kaliszuk

Wiceprezes PSR, Łukasz Paszke, przedstawił swe doświadczenia z kontaktów i współpracy z zachodnimi humanistami, zachęcając do ich przeszczepienia na grunt polski. Wywołało to żywą dyskusję nad modelem całego stowarzyszenia: czy skupiać się ono winno na tworzeniu społeczności wolnomyślniej, czy na podejmowaniu zadań ogólnospołecznych. Trudno powiedzieć, która opcja zwycięży. Osobiście mam nadzieję, że synteza obu modeli.

Zarząd PSR: Dariusz Kaliszuk, Łukasz Paszke i Mariusz Agnosiewicz

Ostatnim elementem zjazdu była część poświęcona praktycznemu funkcjonowaniu niewierzących w społeczeństwie i społecznościach lokalnych. Dr Łukasz Nysler (UWr, TH), ateista i nauczyciel etyki uczący w szkole w której jego żona, katoliczka i katechetka, uczy religii, przekonywał o walorach postawy pośredniej między konformizmem i nonkonformizmem. Ostatnim prelegentem zjazdu był dr Paweł Borecki z Katedry Prawa Wyznaniowego UW, który przedstawił sytuację prawną osób bezwyznaniowych.

Paweł Borecki, Łukasz Nysler, Mariusz Agnosiewicz

Organizatorzy przygotowali „gadżety zjazdowe”: kubki i ołówki. Funkcjonował kiermasz wolnomyślicielski, na którym oferowano wydawnictwa wolnomyślicielskie. Dla Racjonalisty ważnym wydarzeniem była inauguracja zwykłej działalności wydawniczej i promocja pierwszej naszej książki. Rok temu w Bełchatowie na zjeździe PSR Dariusz Kaliszuk rzucił pomysł stworzenia przy Racjonałiście wydawnictwa wolnomyślicielskiego. Wzięliśmy się za to w czwórkę: ja, Darek, Andrzej i Małgorzata

Koraszewscy. Chcieliśmy zacząć od Dawkinsa (*Kapelan diabła*), ale niestety nie udało się załatwić pomyślnie sprawy z jego agentem. Udało się natomiast z [Johnem Diamondem](#) i oto po roku jest nasza pierwsza książka, którą stworzyliśmy i wydaliśmy własnymi siłami (okładkę zaprojektował Lesław Cymer z wrocławskiego PSR). Czy nam się uda rozwinąć naszą działalność także i na tym polu — nie wiadomo, zależy to będzie od was i od tego, czy zainteresujecie się szczególnie wydawanymi przez nas pozycjami. Zaczęliśmy od „[Cudownych mikstur](#)”, czyli książki wymierzonej w „medycynę alternatywną”.

Zebraliśmy po wszystkim bardzo dużo pochwał i komplementów.

Głosy z [Forum](#):

*„Najlepszą stroną tego zjazdu byli **LUDZIE**. Wspaniała atmosfera, kultura i wysoki poziom intelektualny dyskusji — to wszystko dzięki nim.”*

„Zjazd przeszedł moje najśmielsze oczekiwania. Zastanawiam się tylko, jak zagospodarować tę energię, którą wszyscy teraz w sobie mamy. Perspektywa zobaczenia Was dopiero za rok jest przerażająca.”

To motywuje do dalszej pracy. Jednak trzeba powiedzieć także o tym co nie wyszło. Przede wszystkim nie było z nami Barbary Stanosz (zapowiedziała referat „Filozoficzne podstawy ateizmu”) oraz Jana Woleńskiego (zapowiedział referat „Czy wiara implikuje wiarę religijną?”). Oboje z przyczyn zdrowotnych lub rodzinnych musieli się ostatecznie wycofać.

Z potencjalnych partnerów społecznych zabrakło przedstawicieli organizacji feministycznych oraz LGTB. Miejmy nadzieję, że zmieni się to wraz z kolejnym tego typu zjazdem.

Niedobrze się również stało, że nie udało nam się zaprosić szerszej reprezentacji partii politycznych, aby polscy wolnomyśliciele mieli szersze spektrum zobowiązań politycznych (bo tak traktujemy te wystąpienia) względem naszego środowiska. Niestety zjazd pokrył się z wieloma ważnymi wydarzeniami politycznymi w kraju, jak sławetne „taśmy Begerowej” i związane tym zaabsorbowanie partii politycznych, przygotowania do wyborów samorządowych a także przypadające w głównym dniu zjazdu wiece antyrządowe.

Wydaje się, że pomimo długiego czasu trwania zjazdu, program został wypełniony zbyt intensywnie i absorbująco intelektualnie, kosztem części integracyjno-towarzyskiej. Spodziewałem się, a nawet trochę się tego obawiałem, że uczestnicy będą siedzieć całe noce

(kosztem oczywiście prelekcji z następnego dnia), ale okazało się, że siły fizyczne racjonalistów nie są nadludzkie. Było więc bardzo ciekawie, ale za mało integracyjnie.

Warunki lokalowe pozostawiały dużo do życzenia, było sporo zamieszania i mało miejsc, tak że nie wszyscy mogli dostać to co chcieli, niektórzy w ogóle nie mogli zostać na noc. Mieliśmy prowadzić księgę gości. Po to, aby móc z łatwością dotrzeć do wszystkich uczestników zjazdu. Na skutek 2 godzinnego poślizgu z rozpoczęciem nie udało się już do końca zjazdu zorganizować tej księgi i w zasadzie nie zanotowaliśmy wszystkich uczestników zjazdu. Mam nadzieję, że wszyscy jakoś się z nami skontaktują.

W sobotę na ognisku miało być wyłonienie Racjonalisty Roku. Nie zdołałem już tego przygotować. Muszę jednak wyznać, że miałem tylko jedną, choć podwójną kandydaturę — małżeństwo Koraszewskich, zwłaszcza, że kilka dni wcześniej mijało akurat dwa lata naszej współpracy. W rozwoju Racjonalisty jest kilka bardzo ważnych osób. Związanie się Małgorzaty i Andrzeja z Racjonalistą jest dla mnie szczególnie ważną datą historyczną Racjonalisty. Andrzej szybko stał się czołowym publicystą i felietonistą portalu, wnosząc niewątpliwie nową jakość do

Racjonalisty. Małgorzata łowi dla nas co i rusz nowy kąsek publicystyczny z prasy anglojęzycznej lub szwedzkiej. Dzięki niej wielu autorów miało „swoją pierwszą” wśród polskiego czytelnika. Pomijając ich olbrzymi wkład w Racjonalistę, kontakt z nimi jest dla mnie osobiście świetną szkołą zdrowego rozsądku. Nie wyszło na ognisku, chciałem jednak na zakończenie zjazdu wyrazić to wszystko. Niestety, trzeciego dnia zjazdu musieli wyjechać przed zakończeniem imprezy, pozbawiając mnie tym samym przyjemności złożenia tych podziękowań. Zapewne gdybym nalegał, by zostali do końca, ze względu na publiczne podziękowania, tym bardziej by wyjechali...

Moją osobistą porażką tego zjazdu jest natomiast niemal całkowite

zaabsorbowanie w sprawy organizacyjno-moderacyjne a tym samym niemal kompletny brak możliwości zaangażowania się towarzyskiego. Z ludźmi z którymi chciałbym rozmawiać godzinami wymieniłem czasami tylko kilka zdań. Mam nadzieję, że nadrobimy to w trakcie budowy PSR.

Zjazd zintegrował i wzmocnił środowisko wolnomyślicielskie w Polsce. Wiele ludzi wyjechało z energią do aktywnego zaangażowania się w budowę przestrzeni społecznej niewierzących. Pozawiażywały się załążki kolejnych grup lokalnych PSR. Senator Litwiniec zaoferował PSR we Wrocławiu lokal do spotkań. Część uczestników chce formalnie związać się z organizacjami wolnomyślicielskimi.

Dziękuję osobom, które przyczyniły się do organizacji zjazdu, w szczególności, poza oczywiście Dariuszem Kaliszukiem, z którym przez ostatnie tygodnie pracowaliśmy nad przygotowaniem, podziękowania należą się także Joannie Rutkowskiej, Małgorzacie Koraszewskiej, Andrzejowi Dominiczakowi, Lesławowi Cymerowi oraz Teresie Jakubowskiej. Za zdjęcia z imprezy dziękuję: Aleksandrowi

Ciokowi, Elżbiecie Madej, Kajce Rogowskiej, Joannie Rutkowskiej oraz Mateuszowi Banasikowi.

W tak szerokim gronie: do zobaczenia za rok! Oczywiście pod jednym tylko warunkiem: że przez ten rok zrobicie coś dla **Waszego** stowarzyszenia racjonalistów i **Waszego** portalu.

"Wspomniałam już, że media informują nas wybiórczo. Informacja przemilczana, którą pragnę się podzielić z Czytelnikami, dotyczy pierwszego Ogólnopolskiego Zjazdu Racjonalistów i Wolnomyślicieli. Znamienne bywa milczenie mediów. Zjazd odbył się w Radzikowie pod Warszawą w ostatnią sobotę. Organizator Mariusz Agnosiewicz, twórca cenionego portalu internetowego racjonalista.pl mówił o polskiej drodze do państwa świeckiego. Dr Paweł Borecki przedstawił status prawny osoby bezwyznaniowej. Ograniczona objętość tej rubryki sprawia, że odnoszę się jedynie do niektórych wystąpień. Prof. Jerzy Drewnowski podniósł istotny w dzisiejszej Polsce problem:

wiara a nauka. Niesamodzielność wiary; jak to określił, sprawia, że następują odwołania do wiedzy. Z kolei powszechne nauczanie wiary przyniosło nowe zniewolenie. Wydarzeniem była możliwość wysłuchania profesora Andrzeja Nowickiego na temat racjonalizmu oraz agnostycyzmu. Niepokoi profesora prawne dekretowanie Boga biorąc pod uwagę, że przedmiotu wiary poszczególnych religii nie można poznać. Należy ubolewać, że media nie chcą przybliżyć tak doniosłych dla każdego z nas problemów."

Maria Szyszkowska, „Trybuna”, 14-15.10.2006

Dla zainteresowanych dokładniejszą fotorelacją ze zjazdu racjonalistów udostępniamy 230 zdjęć w wysokiej jakości (całość zajmuje 184 MB) — dostępne [tutaj](#).

Materiał prezentacyjny zawierający fragmenty wystąpień Kaza Dziamki (AHA), Jolanty Marcinkowskiej (TKŚ), Andrzeja Dominiczaka (TH), Bogdana Misia (PSR), Lecha M. Nijakowskiego (TKŚ), Andrzeja Nowickiego, Marii Szyszkowskiej, Jerzego Drewnowskiego, Stanisława Obirka oraz Tadeusza Cegielskiego (WLNP), plus ognisko i grill. Nagranie zajmuje 10 min i jest do obejrzenia online przez [TEN LINK](#), albo do ściągnięcia na dysk lokalny [w formacie real media](#) (.rm, Real Rlayer, 240x180, 16,9 MB), [w formacie mpg](#) (240x180, 96,2 MB) albo [w wysokiej jakości wmv](#) (640x480, 152 MB, aby zapisać na dysk — kliknij prawym naciskiem myszy i wybierz opcję „Zapisz element docelowy jako...”).

Cały materiał wideo z Radzikowa zajmuje ok. 3 godzin oraz 2,56 GB i zawiera także materiały, które nie będą publikowane w postaci tekstowej (nie wiązały się z przygotowaniem spisanych referatów). Całe nagranie będzie udostępnione dla [członków PSR](#) na zebraniach ośrodków lokalnych a dla innych zainteresowanych — będzie ono dołączone do [DVD Racjonalista](#).

Nagranie i montaż: Dariusz Kaliszuk

Zobacz także te strony:

[Racjoniści w laboratorium IV RP](#)

[Mariusz Agnosiewicz](#)

Założyciel, redaktor naczelny i publicysta Racjonalisty, założyciel i prezes Polskiego Stowarzyszenia Racjonalistów. Kontakt online ([GG](#), [Skype](#))

[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 14-10-2006 Ostatnia zmiana: 02-12-2006)

[Oryginał.](#) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,5066>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane

przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl